

Leer het jezelf

Leer Fries

www.learnfrisian.com

Voorwoord

Foarwurd

Beste lezer,

Dit boek begeleidt jou gemakkelijk door de Friese taal. Bij elk woord en zin vind je de fonetische uitspraak ernaast. We raden je aan om de woorden en zinnen uit te spreken zoals ze fonetisch zijn geschreven. Geen zorgen, het is eenvoudig en leuk!

Lees de instructies goed door en neem de tijd voor de oefeningen.

In dit boek maak je gaandeweg kennis met nieuwe woorden over een bepaald onderwerp. Bestudeer de nieuwe woorden goed, schrijf ze op en probeer ze te onthouden.

Sommige hoofdstukken hebben oefeningen die je het best in een schrift, een kladblok of een ander medium kunt maken waarop je kunt schrijven. Een Word-document zou natuurlijk ook kunnen werken! Dit helpt jou bij het leren van deze prachtige taal. De oefeningen zijn kort en gemakkelijk. Na elke oefening kun je de juiste antwoorden opzoeken op de pagina die onderaan de oefening vermeld staat.

www.frisianwordbook.com kan je helpen, maar deze is enkel in het Engels beschikbaar.

Folle lok!/Veel geluk!

Inhoudsopgave

Ynhâldsopjefte

- 5. Over het Fries
- 8. Hoe groot was de Friese taal?
- 9. Hoe groot was Friesland?
- 11. Friesland en de Verbinding met Scandinavië
- 14. De Friese Instructie Woorden
- 15. Gemakkelijkste regels in het Fries
- 16. Friese Letters
- 17. Voornaamwoorden
- 19. Nieuwe Woorden
- 20. Tegenwoordige Tijd Werkwoorden
- 33. Nieuwe Woorden
- 34. Een gesprek op straat
- 36. Vraagwoorden
- 38. Nieuwe Woorden
- 39. Alledaagse Friese Uitspraken
- 41. Nieuwe Woorden
- 42. Meervoud
- 46. Vertaal deze zinnen naar het Fries.
- 47. Bijvoeglijke naamwoorden
- 50. Nieuwe Woorden
- 51. Woorden die tijd aanduiden
- 55. Vertaal deze zinnen naar het Fries.
- 56. Verleden Tijd Werkwoorden
- 65. Nieuwe Woorden
- 66. Een gesprek in de supermarkt

- 70. Nieuwe Woorden
- 71. Plaats & Richtingswoorden
- 75. Nieuwe Woorden
- 76. Modale Werkwoorden
- 82. Een gesprek bij de dokter
- 84. Nieuwe Woorden
- 85. Hoe dingen kleiner worden
- 88. Nieuwe Woorden
- 89. Extra woorden in een zin
- 91. Nieuwe Woorden
- 92. Verbindende Woorden
- 97. Nieuwe Woorden
- 98. Voltooid Tegenwoordige Tijd
- 103. Nieuwe Woorden
- 104. De tijd zeggen
- 107. Nieuwe Woorden
- 108. Zinsstructuur
- 111. Nieuwe Woorden
- 112. Vind de fouten
- 117. Friese Begrijpen
 - 118. De Ferlerne Skat
 - 120. It Ljocht fan 'e Moanne
 - 122. De Fûgel en de Mar
 - 124. De Krûdige Tún
 - 126. It Ferske fan 'e Wyn
 - 128. De Stien fan Wizens
- 130. Friese Uitdrukkingen
- 131. De goede antwoorden
- 148. Friese Woordenlijst

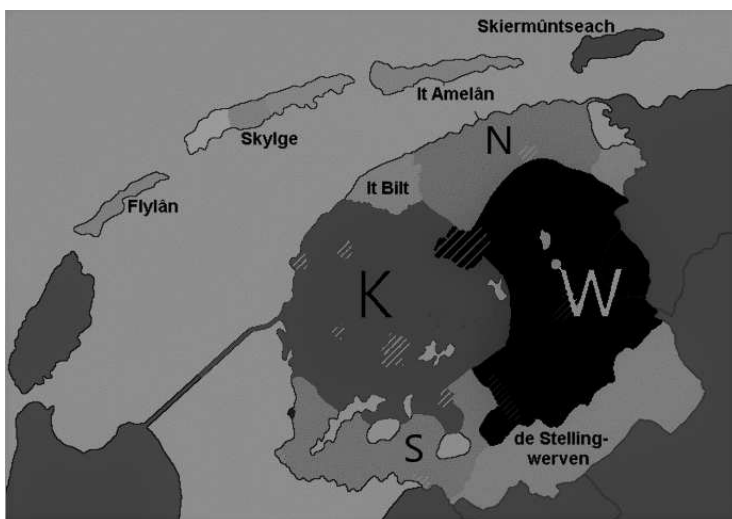
Over het Fries

Oer it Frysk

De Friese taal wordt al een tijdje gesproken, namelijk al voordat de Nederlandse taal bestond en heeft sindsdien veel veranderingen meegemaakt. Dit komt bijvoorbeeld door de invloeden van de Nederlandse taal.

Ondanks deze veranderingen weet de Friese taal zich nog altijd te onderscheiden van het Nederlands. De Friese taal bevindt zich qua woordenschat en grammatica tussen het Engels en het Nederlands in. Veel Friese woorden komen overeen met Engelse woorden, terwijl hiervoor in het Nederlands geheel andere woorden worden gebruikt. Voorbeelden van zulke woorden zijn: 'tegearre', 'tsiis', 'kaai', 'wrâld', 'bolle', 'tink', 'skiep', 'dei' & 'rein'. De Nederlandse equivalenten zijn 'samen', 'kaas', 'sleutel', 'wereld', 'stier', 'denk', 'schaap', 'dag' & 'regen'. Daarnaast heeft het Fries niet alleen overeenkomsten met het Engels, maar ook met het Duits, zoals 'dû hast', 'wichtich', 'fleis' en nog veel meer. Tot slot heeft het Fries ook nog Scandinavische karaktereigenschappen, zoals de 'sk' die je aan het eind van veel woorden ziet.

Het Fries dat je aangeleerd wordt in dit boek heet 'West-Fries'. Dit moet echter niet verward worden met het dialect West-Fries dat gesproken wordt in Noord-Holland. Het heet 'West-Fries' omdat er naast het West-Fries ook Noord-Fries en Oost-Fries zijn, andere Friese dialecten die in Duitsland worden gesproken. De West-Friese taal kent ook meerdere dialecten, zoals te zien is op de onderstaande kaart.

- W= Wâldfrysk (Woudfries)
- K = Klaaifrysk (Kleifries)
- N = Noardhoeksk
- S = Súdwesthoeksk

Op deze kaart worden de vier grootste dialecten van het Fries aangegeven. Duidelijk zichtbaar is dat twee van deze dialecten dominant zijn: Wâldfrysk en Klaaifrysk. Uit deze twee dialecten is het standaard-Fries ontstaan, en dit gebeurde op een 50/50 basis. Daarom kun je soms twee juiste opties tegenkomen in het gebruik van woorden. De verschillen tussen de dialecten zijn klein. De inwoners van Friesland kunnen gemakkelijk met elkaar communiceren, ook al wordt er soms gekscherend gevraagd: ‘Wat seist no?’ (wat zeg je nu?).

Hier volgen een paar voorbeelden om de verschillen in de Friese dialecten te illustreren.

Wâldfrysk	Klaaifrysk	Nederlands
Dû	Do	Jij/Je
Saterdei	Sneon	Zaterdag
Gjers	Gers	Gras
Rûmte	Romte	Ruimte
Tûme	Tomme	Duim

Er zijn verschillen in spelling tussen de Friese dialecten, maar de grootste verschillen zitten in de uitspraak. Zo spreken Wâldfrysk-sprekers de woorden 'hy', 'wy', 'sy', en 'my' uit op een manier die aan het Engels doet denken – wat overigens ook de schrijfwijze is. Echter, Klaaifrysk-sprekers spreken dezelfde woorden uit als het Nederlandse 'hij', 'wij', 'zij', en 'mij'. Hoewel de Wâldfrysk variant de standaard is, is de Klaaifrysk uitspraak ook toegestaan.

Fries in Duitsland

In Duitsland wordt een variant van het Fries gesproken, namelijk het Saterfries ofwel Sealterfrysk. Deze taal heeft ongeveer 2.000 sprekers, waarvan slechts een handvol de taal vloeiend kan spreken en schrijven. Het Sealterfrysk wordt gesproken in een regio onder Oost-Friesland, namelijk in Saterland.

Naast Sealterfrysk zijn er ook Friese dialecten in Noord-Friesland. De volgende dialecten worden gesproken op de Noord-Friese eilanden in Duitsland: Söl'ring, Föhr-Amrum Fries, en Heligo Fries (Halunder). De overige Friese dialecten worden gesproken op het vasteland.

Hoe groot was de Friese taal?

De Friese taal, één van de oudste talen in Noordwest-Europa, heeft een rijke geschiedenis die teruggaat tot de vroege middeleeuwen. In de periode dat Friesland zich uitstreckte van het huidige Noord-Holland tot de Weser in Duitsland, was het Fries de dominante taal in dit uitgestrekte kustgebied.

De taal was niet alleen een middel van alledaagse communicatie, maar ook een symbool van culturele en politieke identiteit. In een tijdperk waarin regionale talen en dialecten de norm waren, bood het Fries de bewoners van dit gebied een gevoel van eenheid en gemeenschappelijke identiteit. De taal speelde een cruciale rol in handel, diplomatie, en literatuur.

Bovendien was de Friese taal van invloed op naburige talen en regio's. Het heeft sporen achtergelaten in plaatsnamen, leenwoorden en zelfs in sommige taalkundige structuren in zowel het Nederlands als sommige Noord-Duitse dialecten.

Echter, met de territoriale krimp van Friesland en de toenemende invloed van machtige burens zoals de Franken, begon de invloed van het Fries af te nemen. Ondanks perioden van achteruitgang en marginalisering, is het Fries er echter in geslaagd te overleven en is het vandaag de dag nog steeds een levende taal in de provincie Friesland in Nederland.

In de moderne tijd wordt de Friese taal gekoesterd als een vitaal onderdeel van de regionale identiteit. Het is niet alleen een taal van het verleden, maar blijft belangrijk in het dagelijks leven, onderwijs en cultuur van veel Friezen.

Hoe groot was Friesland?

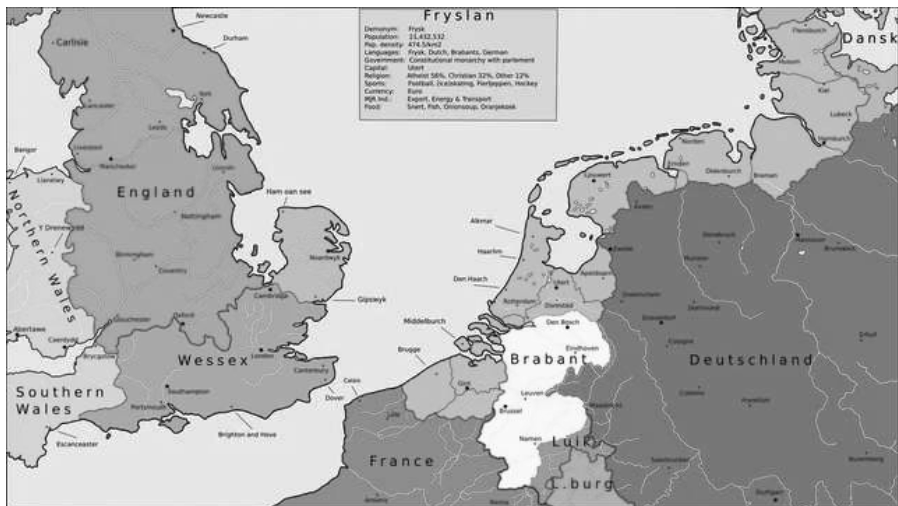
In de vroege middeleeuwen, rond de 7e en 8e eeuw, beleefde het gebied dat als 'Frisia' bekend stond zijn grootste uitbreiding. In deze periode strekte Friesland zich uit over een indrukwekkend kustgebied dat begon in het huidige Noord-Holland en doorliep tot aan de Weser in het noorden van wat nu Duitsland is. Deze omvangrijke regio omvatte niet alleen delen van het huidige Nederland, maar ook stukken van het huidige Duitsland en zelfs een deel van Denemarken.

De Friezen waren een machtig volk in deze periode, bekend om hun handelsnetwerken en maritieme vaardigheden. Ze hadden een uitgebreide handelsrelatie met andere Europese volken, en hun invloed was voelbaar tot in verre regio's.

Echter, deze uitgestrekte omvang was niet bestemd om lang te blijven. Met de opkomst van de Franken in het zuiden en later de invasies en expansies van de Vikingen, begon het territorium van Friesland te krimpen. Vooral de Frankische expansie onder Karel de Grote in de late 8e eeuw leidde tot een aanzienlijke reductie van het Friese gebied.

Desondanks herinneren de hedendaagse Friezen zich met trots deze periode van grootsheid en de rijke historie die ermee gepaard gaat. De nalatenschap van deze tijd leeft voort in de cultuur, taal en tradities van het moderne Friesland.

Een kaart van Friesland op zijn grootst:

Friesland en de Verbinding met Scandinavië

De Friese taal, een van de oudste talen van Noordwest-Europa, heeft door de eeuwen heen veel bewaard van haar Germaanse oorsprong.

De vroege Germaanse stammen, waaronder de Friezen, deelden veel culturele en linguïstische kenmerken met de volkeren van het hedendaagse Scandinavië. In de vroege middeleeuwen waren er veel handels- en migratieroutes tussen het gebied dat nu Friesland is en de Scandinavische landen. Vikingen, afkomstig uit Scandinavië, vestigden zich in verschillende delen van Europa, waaronder Friesland. Deze vroege interacties en vermenging van culturen hebben ongetwijfeld bijgedragen aan de linguïstische overeenkomsten tussen het Fries en de Scandinavische talen.

Hoewel Fries en de Scandinavische talen (Zweeds, Noors, Deens) allemaal tot de Germaanse taalfamilie behoren, hebben ze elk hun eigen ontwikkeling doorgemaakt. Maar de oude Germaanse wortels zijn nog steeds zichtbaar in veel basiswoorden en structuren. Het is daarom niet verrassend dat er veel gelijkenissen zijn, kijk maar eens op de volgende bladzijde.

In conclusie, de gedeelde geschiedenis, vroege migratie en handel, en gezamenlijke Germaanse roots hebben allemaal bijgedragen aan de interessante linguïstische connectie tussen Friesland en Scandinavië.

Fries	Noors	Zweeds	Deens	Nederlands
Bern	Barn	Barn	Barn	Kind
Bernsbern	Barnebarn	Barnbarn	Barnebarn	Kleinkind
Side	Side	Sida	Side	Zijde
Brún	Brun	Brun	Brun	Bruin
Dêr	Der	Där	Der	Daar
Dyn	Din	Din	Din	Jouw
Falsk	Falsk	Falsk	Falsk	Vals
Farsk	Fersk	Färsk	Frisk	Vers
Farve	Farge	Färg	Farve	Verf
Hêf	Hav	Hav	Hav	Zee
Sikehûs	Sykehus	Sjukhus	Sygehus	Ziekenhuis
Feie	Feie	Sopa	Feje	Vegen
Ferstean	Forstå	Förstå	Forstå	Verstaan
Finsk	Finsk	Finsk	Finsk	Fins
Fisk	Fisk	Fisk	Fisk	Vis
Flagge	Flagg	Flagg	Flag	Vlag
Foet	Fot	Fot	Fod	Voet
Frânsk	Fransk	Fransk	Fransk	Frans
Frij	Fri	Fri	Fri	Vrij
Froast	Frost	Frost	Frost	Vorst
Fûgel	Fugl	Fågel	Fugl	Vogel
Gjirrich	Gjerrig	Girig	Gjerrig	Gierig
Hûd	Hud	Hud	Hud	Huid
Hûs	Hus	Hus	Hus	Huis
I Istiid	Istid	Istid	Istid	IJstijd
Ingelsk	Engelsk	Engelska	Engelsk	Engels

Ko	Ku	Ko	Ko	Koe
Krêft	Kraft	Kraft	Kraft	Kracht
Lampe	Lampe	Lampa	Lampe	Lamp
Loft	Luft	Luft	Luft	Lucht
Mage	Mage	Mage	Mave	Maag
Mûs	Mus	Mus	Mus	Muis
Nij	Ny	Ny	Ny	Nieuw
Noarsk	Norsk	Norska	Norsk	Noors
Oalje	Olje	Olja	Olie	Olie
Poalsk	Polsk	Polska	Polsk	Pools
Priis	Pris	Pris	Pris	Prijs
Russysk	Russisk	Ryska	Russisk	Russisch
Rust	Rust	Rost	Rust	Roest
Ryk	Rik	Rik	Rig	Rijk
Sâlt	Salt	Salt	Salt	Zout
Skerp	Skarp	Skarp	Skarp	Scherp
Skip	Skip	Skepp	Skib	Schip
Skûm	Skum	Skum	Skum	Schuim
Skotsk	Skotsk	Skotska	Skotsk	Schots
Skriuwe	Skrive	Skriva	Skrive	Schrijven
Skuon	Sko	Skor	Sko	Schoenen
Spaansk	Spansk	Spanska	Spansk	Spaans
Spegel	Speil	Spegel	Spejl	Spiegel
Stjer	Stjerne	Stjärna	Stjerne	Ster
Tige tank	Tusen takk	Tusen tack	Tusind tak	Heel erg bedankt
Tiid	Tid	Tid	Tid	Tijd
Treppe	Trapp	Trappa	Trappe	Trap

De Friese Instructiewoorden

De Fryske Ynstruksjewurden

Haadstik	Hoofdstuk
Tiidwurden	Werkwoorden
Fraach	Vraag
Mearfâld	Meervoud
Foarnamwurden	Voornaamwoorden
Wurd/Wurden	Woord/Woorden
Frysk	Fries
Útspraak	Uitspraak
Eigenskipswurd	Bijvoeglijk naamwoord
Notiid	Tegenwoordige tijd
Doetiid	Verleden tijd
Mulwurd	Voltooid tegenwoordige tijd
Stavering	Spelling
Oersetting	Vertaling
Ynstruksje	Instructie
Antwurd	Antwoord
Ferstean	Begrijpen

Gemakkelijkste regels in het Fries

Maklikste regels yn it Frysk

De Friese taal is niet moeilijk om te schrijven, spreken is een heel ander verhaal. Gelukkig kun je al heel ver komen met de volgende regels:

Een Fries woord begin nooit met een 'c', 'v' or 'z'

- 'v' (geluid) is altijd geschreven met een 'f'.

- De 'c' wordt altijd geschreven met een 's' of een 'k', dat ligt aan het geluid.

Voorbeeld: Contact -> Kontakt ('k' geluid)

Voorbeeld: Cent -> Sint ('s' geluid)

- Het Friese alfabet mist de letters 'q' en 'x'. Ook de letter 'c' wordt eigenlijk niet gebruikt.

- Een Fries woord eindigt nooit op een 'g', de 'g' verandert in een 'ch'. Zoals: wichtich (*belangrijk*). Alleen als een Fries woord eindigt op 'ng', dan verandert de 'g' niet. Zoals: twing (*dwing*).

- De Friese taal is een taal vol met de letters 'i' en 'y'. Maar hoe gebruik je die juist?

Ik yt

Ik eet

Ik ferbyn

Ik verbind

Wy ite

Wij eten

Wy ferbine

Wij verbinden

Dus 'ferbyne' en 'yte' is fout. Naarmate het Friese woord verandert van de 'ik' vorm naar een andere vorm, dan krijgt het de normale 'i'.

- Het fries heeft geen 'sch'. Deze wordt altijd als 'sk' geschreven en uitgesproken. Zoals: **School** -> **Skoalle**

Dit is tevens een Scandinavische verbinding.

Friese Letters

Hoe worden de Friese letters uitgesproken? Om een goed beeld van de uitspraken in het Fries te krijgen zijn er bepaalde klanken naast het Engels gezet. Dit is met de reden dat veel Friese klanken **niet** in het Nederlands voorkomen.

‘â’ ‘aw’ als in ‘Dawn’

‘a’ ‘o’ als in ‘Dot’

*Vaak wordt de Friese ‘a’ als een ‘o’ uitgesproken, net zoals in het Engels: ‘garden’ en ‘yard’. Friese woorden die (bijna) hetzelfde geschreven zijn als Nederlandse woorden kun je er vaak van uitgaan dat je het met een ‘o’ moet uitspreken. Zoals: ‘dat’ en ‘fan’.

‘ê’ ‘he’ als in ‘Where’

‘g’ ‘g’ als in ‘Girl’

‘i’/‘y’ ‘e’ als in ‘He, She, We’

‘û’ ‘o’ als in ‘Two’

‘oe’ ‘oo’ als in ‘Good’

*Dus niet als de Nederlandse ‘oe’.

‘ie’/’ii’ ‘ea’ als in ‘Leader’

‘oa’ ‘or’ als in ‘Bore’

‘ea’ ‘ea’ als in ‘Bear’

‘iuw’ Is als je in het Nederlands ‘iew’ zegt, van iets vies.

Je kunt ervan uitgaan dat de overige letters in het Fries ruwweg hetzelfde worden uitgesproken. Het dakje dat je ziet op de â, ô, ê maakt de klank van de a, o, e langer. Dit geldt echter niet altijd voor de ‘û’.